

The Family Practices toward the Anti-Smoking of Teenage Students

Surapong Chudech

Surapong Chudech PhD.
Assistant Professor School of Liberal
Arts King Mongkut's University

Abstract

Smoking is a cause of death that could be avoided. There have been highly attempts by those in the public health profession to reduce smoking ratio particularly among teenagers who are on the risk of becoming regular smokers in the future. This research aims to study the family practice toward the anti – smoking of 1,399 teenage students. The instrument used were questionnaires about smoking behavior and reviewed 3 areas of family practices including; family reaction, rules in family, and conversation about smoking habit. The results show that there was higher anti-smoking in 3 areas of family practices toward the students who live in non-smoker families than the students who live in smoker families ($p<.01$). The students who have different smoking behavior seem to have different ratio of family resistance in family reaction, and rules in family ($p<.001$ and $p<.01$). Family practices in family reaction have 3 fold of the smoking possibility prediction. As a consequence, to reduce smoking behavior among teenagers, more campaigns of family practices, particularly in non-smoker families, should be made while family reaction should be encouraged in order to obtain the highest effect.

Keywords: smoking, family practice, anti-smoking, teenage student

การปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น

สุรพงษ์ ชูเดช

สุรพงษ์ ชูเดช วท.ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายวิชาสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตจากโรคที่สามารถป้องกันได้มากที่สุด ในวงการสาธารณสุขได้มีความพยายามที่จะลดอัตราการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะกลายเป็นผู้สูบบุหรี่ในอนาคต การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นจำนวน 1,399 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ใน 3 ด้านคือ ด้านปฏิกริยาของครอบครัว ด้านกฎระเบียบและด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่ ครอบครัวมีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านปฏิกริยาของครอบครัว ด้านกฎระเบียบและด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ยิ่งสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นักเรียนวัยรุ่นที่ครอบครัวมีการปฏิบัติในด้านปฏิกริยาของครอบครัวและด้านกฎระเบียบแตกต่างกันมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 การปฏิบัติของครอบครัวในด้านปฏิกริยาของครอบครัวทำนายโอกาสที่จะเกิดการสูบบุหรี่ได้ 3 เท่า การลดอัตราการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่นจะต้องเพิ่มกลยุทธ์การรณรงค์การปฏิบัติในครอบครัวโดยเฉพาะครอบครัวที่มีสมาชิกไม่สูบบุหรี่และใช้การแสดงออกด้านปฏิกริยาของครอบครัวเป็นตัวนำที่สำคัญจะได้ผลดีมากที่สุด

คำสำคัญ : การสูบบุหรี่ การปฏิบัติของครอบครัว การต่อต้านการสูบบุหรี่ นักเรียนวัยรุ่น

ความสำคัญของปัญหา

จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ดำเนินการทุกๆ 2 ปี ในการสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของคนไทยจะเห็นว่าแนวโน้มการสูบบุหรี่จากพ.ศ. 2544 - 2550 มีอัตราการลดลงที่ชะลอตัวลงจากร้อยละ 22.5 เป็น 19.5 18.9 และ 18.5 ตามลำดับ¹ การชะลอตัวลงของอัตราการลดลงของการสูบบุหรี่แสดงให้เห็นว่ามาตรการที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่เพียงพอในการที่จะลดอัตราการสูบบุหรี่ของคนไทย จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางหรือมาตรการใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการรณรงค์เพื่อลดอัตราการสูบบุหรี่โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่จะต้องป้องกันการสูบบุหรี่และชะลอการเริ่มสูบบุหรี่ให้ช้าที่สุด² เนื่องจากมีผลการวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ 89 ทดลองสูบบุหรี่ครั้งแรกก่อนอายุครบ 19 ปี³ ดังนั้นจะเห็นว่าช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงสำคัญถ้ามีการทดลองสูบบุหรี่ในช่วงวัยรุ่นจะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่ในอนาคต จึงควรหาแนวทางป้องกันและชะลอการสูบบุหรี่ในช่วงวัยรุ่นให้ช้าที่สุดเพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ในอนาคต

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัวนั้นคือทั้งพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กแต่ละคนได้รับมาจากครอบครัว ตามโมเดล ASE-Model (Attitude, Social influence, Self efficacy) มีความเชื่อว่าอิทธิพลทางสังคมไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่หรืออิทธิพลจากบุคคลสำคัญเช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ครู ดาราและบุคคลที่มีชื่อเสียงจะมีอิทธิพลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล⁴ ตามแนวคิดนี้พฤติกรรม การ

สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่จะถูกกำหนดโดยอิทธิพลทางสังคมเช่นเดียวกัน มีการวิจัยพบว่าการถ่ายทอดทางสังคมจากครอบครัวส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะสูบบุหรี่ของวัยรุ่น⁵ ถ้าในครอบครัวมีสมาชิกที่สูบบุหรี่หรือเห็นด้วยกับการให้วัยรุ่นสูบบุหรี่ วัยรุ่นในครอบครัวนี้มีแนวโน้มที่จะมีความเสี่ยงสูงที่จะกลายเป็นผู้สูบบุหรี่ในอนาคต⁶

นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของครอบครัว เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของครอบครัว ในหลายลักษณะ ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรัก สนับสนุนและควบคุมอย่างมีเหตุผล เด็กในครอบครัวจะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่สูบบุหรี่น้อย⁷ ครอบครัวที่มีกฎระเบียบต่อต้านการสูบบุหรี่ วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวจะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อย ทำนองเดียวกันครอบครัวที่วิพากษ์วิจารณ์และลงโทษบุตรที่สูบบุหรี่จะมีบุตรที่สูบบุหรี่น้อยกว่าครอบครัวที่ไม่ได้ปฏิบัติดังกล่าว⁸ นอกจากนี้ยังพบว่า ความเชื่อของครอบครัวเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ มีงานวิจัยพบว่า ครอบครัวที่เชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพจะต่อต้านการสูบบุหรี่มากกว่าครอบครัว ที่เชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพน้อย ทำนองเดียวกันครอบครัวที่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการมีสุขภาพไม่ดีจากการสูบบุหรี่ จะมีการปฏิบัติในลักษณะต่อต้านหรือป้องกันการสูบบุหรี่ในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่มีสุขภาพไม่ดีที่ให้เกิดผลว่าสุขภาพที่ไม่ดีเกิดจากการสูบบุหรี่ มีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะของการป้องกันสมาชิกในครอบครัวไม่ให้เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่⁹

นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับสารเสพติดในบุหรี่ ยังสามารถทำนายการปฏิบัติของครอบครัวในเรื่องบุหรี่ได้ ครอบครัวที่มีความเชื่อว่าการสูบบุหรี่ไม่ใช่สารเสพติดร้ายแรงอะไรจะเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ จะไม่รู้

สึกว่า การป้องกันเป็นสิ่งสำคัญ ตรงข้ามกับ
ครอบครัวที่เชื่อว่าบุหรี่เป็นสารเสพติดที่เลิกยาก
การทดลองสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำ
ไปสู่การติดบุหรี่อย่างถาวรในอนาคต ครอบครัว
ประเภทนี้จะให้ความสำคัญกับการป้องกันการสูบ
บุหรี่สูงและครอบครัวที่มีความเชื่อในลักษณะนี้จะ
มีแรงจูงใจที่จะป้องกันและถ่ายทอดให้สมาชิกใน
ครอบครัวทราบเกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่¹⁰
จากการวิจัยดังกล่าวมาจะเห็นว่าการมีสมาชิกใน
ครอบครัวสูบบุหรี่และเห็นด้วยกับการให้วัยรุ่น
สูบบุหรี่ วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ลักษณะ
ดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงที่จะกลายเป็นผู้สูบบุหรี่ใน
อนาคต ส่วนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีการ
ปฏิบัติของครอบครัวในลักษณะต่อต้านการสูบ
บุหรี่เช่น มีกฎระเบียบต่อต้านการสูบบุหรี่ ปรึกษา
วิจารณ์และลงโทษบุตรที่สูบบุหรี่ การเชื่อว่าบุหรี่
เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การมีประสบการณ์มี
สุขภาพไม่ดีจากการสูบบุหรี่ การเชื่อว่าบุหรี่เป็น
สารเสพติดที่ติดแล้วเลิกยาก วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ใน
ครอบครัวที่มีความเชื่อและการปฏิบัติในลักษณะนี้
จะมีความเสี่ยงน้อยที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต

การศึกษาการปฏิบัติของครอบครัวในการ
ต่อต้านการสูบบุหรี่ยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง
ในประเทศไทยทั้งที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อ
การสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของวัยรุ่น การวิจัยนี้จึง
เป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องการปฏิบัติของ
ครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในประเทศไทย
เพื่อจะได้นำความรู้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อ
เสนอแนะสำหรับปฏิบัติในครอบครัว เพื่อลดการ
สูบบุหรี่ของวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการ
ปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่
ระหว่างนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่กับ

นักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่

2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการ
ปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่
ระหว่างนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติของ
ครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ที่มีต่อโอกาสที่
จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบ
บุหรี่ ครอบครัวมีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบ
บุหรืมากกว่านักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวที่สูบ
บุหรื

2. นักเรียนที่มีการปฏิบัติจากครอบครัว
ในการต่อต้านการสูบบุหรี่ต่างกันมีพฤติกรรมการ
สูบบุหรี่แตกต่างกัน

3. การปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้าน
การสูบบุหรี่สามารถทำนายโอกาสเกิดพฤติกรรมการ
สูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่นได้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียน
มัธยมศึกษาจำนวน 1,399 คนจากโรงเรียน
มัธยมศึกษาของรัฐ 6 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย (Purposive sampling)
โดยดำเนินการติดต่อขอเก็บข้อมูลนักเรียนชั้น
ม. 1 - ม. 6 ในเทอม 2 ปีการศึกษา 2550 โดยสุ่ม
อย่างง่ายชั้นละ 2 ห้อง(Simple random sampling)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ช่วย
วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสิทธิ
ของนักเรียนที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการวิจัย
โดยการปฏิเสธเข้าร่วมการวิจัยจะไม่มีผลใดๆ ต่อ
การเรียนของนักเรียน ในขณะที่ดำเนินการวิจัยถ้า
นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจก็มีสิทธิที่จะขอยกเลิกหรือ

ถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา เมื่อนักเรียนตัดสินใจแล้วว่าจะเข้าร่วมการวิจัย ผู้ช่วยวิจัยได้อธิบายกระบวนการในการกรอกข้อมูลให้นักเรียนฟังและสัญญาว่าข้อมูลเหล่านี้จะเก็บเป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยจะไม่ระบุเฉพาะเจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่จะนำเสนอในลักษณะภาพรวมของทั้งหมดและระหว่างเก็บข้อมูลทั้งครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนถูกขอร้องให้ออกนอกห้องขณะที่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล

เครื่องมือวัดประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งหมด 5 ส่วนซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) ภายหลังการแก้ไขปรับปรุงได้นำไปหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 100 คนได้ค่าความเชื่อมั่น (alpha coefficient reliability) ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.83 ถึง 0.86 ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ ระดับชั้น อาชีพ บิดา อาชีพมารดา ภูมิลำเนา ลักษณะการพักอาศัย ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ใช้แบบสอบถาม ของเลียนซิงและคณะ¹¹ เป็นแบบสอบถามประเภทเลือกตอบ 2 ตัวเลือกคือ ปัจจุบันท่านไม่สูบบุหรี่ (หมายถึงคนที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลยหรือคนที่เคยทดลองสูบแต่ปัจจุบันไม่สูบ) ให้คะแนน เท่ากับ 0 และปัจจุบันท่านสูบบุหรี่ (หมายถึงคนที่สูบเป็นครั้งคราวหรือสูบเป็นประจำหรือสูบทุกวัน) ให้คะแนนเท่ากับ 1 ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม ปฏิกริยาของครอบครัวใช้แบบสอบถามของฮูเวอร์และคณะ¹² ปฏิกริยาของครอบครัวหมายถึงการแสดงพฤติกรรมหรืออารมณ์ต่อสมาชิกในครอบครัวถ้ารู้ว่าสูบบุหรี่ เป็นข้อคำถาม 5 ข้อประกอบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับจากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย ลักษณะคำถามเช่น ถ้า

ครอบครัวท่านพบว่าท่านสูบบุหรี่ครอบครัวของท่านจะรู้สึกโกรธมาก ถ้าตอบว่าจริงที่สุดให้คะแนนเท่ากับ 4 ถ้าตอบว่าไม่จริงเลยให้คะแนนเท่ากับ 0 ส่วนที่ 4 แบบสอบถามกฎระเบียบของครอบครัวใช้แบบสอบถามของฮูเวอร์และคณะ¹² กฎระเบียบของครอบครัวหมายถึงระเบียบกฎเกณฑ์ที่ครอบครัวกำหนดขึ้นเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามมีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ เป็นข้อคำถาม 7 ข้อประกอบมาตรฐานประมาณค่า 2 ระดับจาก มีกฎ ถึง ไม่มีกฎ ลักษณะคำถามเช่น ที่บ้านของท่านมีการอนุญาตให้สูบบุหรี่ที่ห้องส่วนตัว ถ้าตอบว่า มี ให้คะแนนเท่ากับ 1 ถ้าตอบว่าไม่มี ให้คะแนนเท่ากับ 0 ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการพูดคุยสื่อสารเกี่ยวกับบุหรี่ ใช้แบบสอบถามของฮูเวอร์และคณะ¹² การพูดคุยสื่อสารเกี่ยวกับบุหรี่หมายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารพูดคุยกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุหรี่ เป็นข้อคำถาม 11 ข้อประกอบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับจากไม่เคยเลย ถึง บ่อยมาก ลักษณะคำถามเช่น ครอบครัวของท่านมีการพูดคุยเกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ ถ้าตอบว่าไม่เคยมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องนี้เลยในรอบปีที่ผ่านมาให้คะแนนเท่ากับ 0 ถ้าตอบว่ามีการพูดเป็นประจำให้คะแนนเท่ากับ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (t-test) และการวิเคราะห์ถดถอย โลจิสติก (Logistic regression)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,399 คน เป็นนักเรียนชายร้อยละ 50.6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีอายุเฉลี่ย 14.94 ปี มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ร้อยละ 48.7 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสูบบุหรี่พบว่า นักเรียน

ร้อยละ 75.7 ไม่เคยสูบบุหรี่เลย ร้อยละ 16.2 เคยลองสูบและร้อยละ 7.4 สูบบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนวัยรุ่นได้รับการปฏิบัติด้านปฏิกิริยาของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่มากที่สุด(ร้อยละ 84.65) โดยเฉพาะในเพศหญิงได้รับการปฏิบัติดังกล่าวมากกว่าในเพศชาย ส่วนการปฏิบัติด้านกฎระเบียบภายในครอบครัวได้รับการปฏิบัติมากที่สุดเพียงร้อยละ 6.94 ส่วนการปฏิบัติด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่มีการปฏิบัติมากที่สุดเพียงร้อยละ 11.30 (ตารางที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ระหว่างนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่กับนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่มีการปฏิบัติของครอบครัวในลักษณะการต่อต้านการสูบบุหรี่ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านปฏิกิริยาของครอบครัว ด้านกฎระเบียบของครอบครัวและด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ของครอบครัวสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (ตารางที่ 2)

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติของครอบครัวในลักษณะต่อต้านการสูบบุหรี่ระหว่างนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่กับนักเรียนที่สูบบุหรี่พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่ได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวในลักษณะต่อต้านการสูบบุหรี่ทั้ง 2 ด้านคือ ด้านปฏิกิริยาของครอบครัวและด้านกฎระเบียบของครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 และ .01 ตามลำดับ ส่วนในด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่พบว่าทั้งสองกลุ่มได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 3)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวคือ การแสดงปฏิกิริยาของครอบครัว กฎระเบียบของทางบ้านและการพูดคุยสื่อสารเรื่อง

บุหรี่ปพบว่า การแสดงปฏิกิริยาของครอบครัว สามารถทำนายโอกาสเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่า Odds ratio = 3.002 นั่นคือนักเรียนที่ครอบครัวแสดงปฏิกิริยาไม่พอใจในพฤติกรรมสูบบุหรี่จะมีโอกาสกลายเป็นผู้สูบบุหรี่น้อยกว่าครอบครัวที่ไม่แสดงปฏิกิริยาดังกล่าวประมาณ 3 เท่า ส่วนตัวแปรอีก 2 ตัว ไม่สามารถทำนายโอกาสของการเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (P>.05) ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 1 ร้อยละของนักเรียนวัยรุ่นจำแนกตามเพศ ระดับการปฏิบัติและลักษณะวิธีการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่

ลักษณะวิธีการที่ปฏิบัติ	เพศ	ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการปฏิบัติในระดับ		
		มาก	น้อย	รวม
ปฏิกิริยาของครอบครัว	ชาย	39.78	10.76	50.54
	หญิง	44.87	4.59	49.46
รวม		84.65	15.35	100.00
กฎระเบียบของทางบ้าน	ชาย	3.93	46.53	50.46
	หญิง	3.01	46.53	49.54
รวม		6.94	93.06	100.00
การพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่	ชาย	5.07	45.41	50.48
	หญิง	6.23	43.29	49.52
รวม		11.30	88.70	100.00

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะวิธีการที่ใช้ปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่กับกลุ่มที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่

ลักษณะวิธีการที่ใช้ปฏิบัติในครอบครัว	n	$\bar{X}$	SD	t
ด้านปฏิกิริยาของครอบครัว				
มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	668	11.77	2.31	-3.09**
ไม่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	704	12.15	2.17	
ด้านกฎระเบียบของทางครอบครัว				
มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	670	13.77	6.78	-4.88**
ไม่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	706	16.42	12.57	
ด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่				
มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	670	18.61	7.98	-3.13**
ไม่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่	706	20.01	8.60	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะวิธีการที่ใช้ปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่กับกลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่

ลักษณะวิธีการที่ใช้ปฏิบัติในครอบครัว	n	$\bar{X}$	SD	t
ด้านปฏิกริยาของครอบครัว				
กลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่	1055	12.25	2.09	7.76**
กลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่	330	11.09	2.45	
ด้านกฎระเบียบของทางครอบครัว				
กลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่	1055	15.41	10.55	2.45**
กลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่	330	14.00	8.56	
ด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่				
กลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่	1055	19.13	8.05	-0.62
กลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่	330	19.46	8.34	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์หัตถถอยโลจิสติกของตัวทำนายในการทำนายโอกาสเกิดพฤติกรรม การสูบบุหรี่

ตัวแปร	ค่า Odds ratio	ช่วงความเชื่อมั่น 95 %	P-value
การแสดงปฏิกริยาของครอบครัว	3.00	2.20-4.08	.001
กฎระเบียบของทางครอบครัว	1.39	.87-2.22	.16
การพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่	1.00	.67-1.49	.99

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่ได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ใน 3 ด้านคือ ด้านปฏิกริยาของครอบครัว ด้านกฎระเบียบ และด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ ผลการ วิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพแวดล้อมในครอบครัวมีความสำคัญ ในการถ่ายทอดทาง

สังคมให้กับสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ เด็กในครอบครัวจะมีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่¹³ ครอบครัวจึงมีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจที่จะสูบบุหรี่ของวัยรุ่น⁵ เพราะพฤติกรรมความคิดความเชื่อและทัศนคติของครอบครัวจะถูกถ่ายทอดไปสู่สมาชิกภายในครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่จะเชื่อว่าบุหรี่เป็น

สารเสพติดที่เมื่อติดแล้วเลิกได้ยาก การสูบบุหรี่จะเป็นสาเหตุให้เกิดภาวะสุขภาพไม่ดีในอนาคต ความเชื่อและทัศนคติดังกล่าวส่งผลให้ครอบครัวแสดงความรู้สึกโกรธไม่พอใจ ลงโทษและไม่อนุญาตให้วัยรุ่นสูบบุหรี่ในครอบครัว มีกฎระเบียบภายในครอบครัวเกี่ยวกับข้อห้ามในการสูบบุหรี่หรือบดทอนโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม นอกจากนี้ยังมีการพูดคุยสื่อสารกับวัยรุ่นในครอบครัวเกี่ยวกับปัญหาการสูบบุหรี่ที่มีต่อสุขภาพของผู้สูบบุหรี่และบุคคลใกล้ชิดมากกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ มีงานวิจัยสำคัญชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่และทัศนคติของคนในครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจของวัยรุ่นว่าจะสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ในอนาคต กล่าวคือ ถ้าในครอบครัวมีสมาชิกที่สูบบุหรี่หรือครอบครัวที่อนุญาตหรือเห็นด้วยกับการให้วัยรุ่นสูบบุหรี่ วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวดังกล่าวมีแนวโน้มสูงที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต⁵

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่กับนักเรียนที่สูบบุหรี่พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่ไม่สูบบุหรี่ ครอบครัวมีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในด้านการแสดงปฏิกิริยาและด้านกฎระเบียบสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 บางส่วน ผลการวิจัยนี้สอดคล้อง กับผลการวิจัยที่พบว่าการปฏิบัติของครอบครัวในเรื่อง การต่อต้านการสูบบุหรี่เป็นปัจจัยทางสังคมปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดความโน้มเอียงไปสู่การไม่สูบบุหรี่ มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติของครอบครัวและการสูบบุหรี่พบว่า ครอบครัวมีปฏิกิริยาต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่หลายลักษณะ¹⁴ เช่นการทำการลงโทษ¹⁵ การกำหนดกฎระเบียบของบ้านเกี่ยวกับการสูบบุหรี่¹⁶ และการพูดคุยสื่อสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ครอบครัวที่มีการปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวจะมี

สมาชิกในครอบครัว ที่มีความเสี่ยงในการสูบบุหรี่ต่ำ¹⁵ ดังนั้นนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ทั้งการแสดงปฏิกิริยาในลักษณะไม่พอใจหรือลงโทษและการมีกฎระเบียบห้ามไม่ให้มีการสูบบุหรี่ นักเรียนในครอบครัวดังกล่าวจึงมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ตามที่ได้รับ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวที่ซึมซับเข้าไปสู่ตัวเด็กยิ่งพ่อแม่และบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวทำตัวเป็นแบบอย่างตาม ที่อบรมสั่งสอนด้วยยิ่งทำให้เด็กเกิดความศรัทธา และมั่นใจในการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา ในส่วนของการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ในครอบครัว ในการศึกษาคั้งนี้ไม่พบความแตกต่างระหว่างนักเรียน ที่ไม่สูบบุหรี่กับนักเรียนที่สูบบุหรี่อาจเป็นเพราะครอบครัว ไทยส่วนใหญ่ยังมีการพูดคุยสื่อสารกันในครอบครัวน้อย โดยเฉพาะพ่อแม่จะวางตัวห่างจากลูกทำให้มีช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกๆ ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างในเรื่องการพูดคุยสื่อสารของนักเรียนทั้งสองกลุ่มในเรื่องบุหรี่

ผลการวิจัยพบว่าปฏิกิริยาของครอบครัวเพียงด้านเดียวที่มีอิทธิพลในการทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น ส่วนกฎระเบียบและการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ไม่พบว่ามีอิทธิพลในการทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 บางส่วน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในสังคมไทยยังมีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในลักษณะของการออกกฎระเบียบในครอบครัว และการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรือน้อยมาก จึงทำให้ปัจจัยทั้งสองด้านนี้ไม่มีอิทธิพลในการทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น มีเพียงด้านปฏิกิริยาของครอบครัว เช่น การแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำเท่านั้นที่มีอิทธิพลในการทำนายโอกาสที่จะเกิด

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น โดยปัจจัยตัวนี้สามารถทำนายโอกาสของการที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ถึง 3.00 เท่า กล่าวคือ นักเรียนที่ครอบครัวแสดงพฤติกรรมไม่พอใจต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อยจะมีโอกาสกลายเป็นผู้ที่สูบบุหรี่มากกว่านักเรียนที่ได้รับการแสดงพฤติกรรมไม่พอใจมากถึง 3.00 เท่า การที่กฎระเบียบและการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ไม่มีอิทธิพลในการทำนายโอกาสที่จะเกิดการสูบบุหรี่เป็นเพราะจากผลการศึกษาพบว่า คะแนนกฎระเบียบ และการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่และสูบบุหรี่แตกต่างกันน้อยมาก ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นความสัมพันธ์มากกว่ากฎระเบียบและเห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติที่สังคมยอมรับโดยเฉพาะเพศชายถูกมองว่าการสูบบุหรี่ไม่ใช่เรื่องเสียหาย การมองว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่เรื่องเสียหายและเน้นความสัมพันธ์มากกว่ากฎระเบียบ กฎระเบียบของทางครอบครัวและการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่จึงไม่มีอิทธิพลในการทำนายโอกาสที่จะเกิดการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น

สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาการปฏิบัติของครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ใน 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรมของครอบครัว ด้านกฎระเบียบของที่บ้าน ด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่โดยเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ระหว่างนักเรียนที่มีการปฏิบัติของครอบครัวแตกต่างกันและศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติของครอบครัวในการทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่ได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวในการต่อต้านการสูบบุหรี่ทั้ง 3 ด้านคือ

ด้านปฏิบัติของครอบครัว ด้านกฎระเบียบและด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่ได้รับการปฏิบัติจากครอบครัวด้านปฏิบัติของครอบครัวและด้านกฎระเบียบของครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ ส่วนด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ไม่แตกต่างกันจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 บางส่วน ในส่วนของอิทธิพลของการปฏิบัติของครอบครัวพบว่า การแสดงปฏิบัติของครอบครัวสามารถทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ถึง 3 เท่าผลที่พบสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 บางส่วน

ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้และการวิจัยต่อไป

1. ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น จึงควรรณรงค์ให้ครอบครัวมีบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีสมาชิกไม่สูบบุหรี่การแสดงปฏิบัติของครอบครัวเช่น แสดงอารมณ์โกรธ ไม่พอใจ เมื่อรู้ว่าการสูบบุหรี่จะได้ผลดีที่สุดในการป้องกันการสูบบุหรี่
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องรณรงค์ให้ครอบครัวมีการปฏิบัติในการต่อต้านการสูบบุหรี่ให้มากขึ้นโดยเฉพาะในด้านปฏิบัติของครอบครัว ควรจัดทำคู่มือให้ความรู้และวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมในการต่อต้านการสูบบุหรี่ในครอบครัวเพื่อเผยแพร่ให้ความรู้กับผู้ปกครองที่มีวัยรุ่นในครอบครัวว่าควรที่จะปฏิบัติอย่างไร เพื่อป้องกันกรสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่น การดำเนินการดังกล่าวจะช่วย

ลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ได้ในอนาคต

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยเฉพาะการปฏิบัติของครอบครัวในด้านกฎระเบียบของทางบ้านและด้านการพูดคุยสื่อสารเรื่องบุหรี่ เนื่องจากไม่สามารถทำนายโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. บทสรุปการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากรปี 2550. วันที่ สิบคั่น 4 เมษายน 2551 แหล่งที่มา http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/sum_alcociga50.pdf
2. Glynn, T.J. Improving the health of US children: the need for early interventions in tobacco use. *Prev Med* 1993; 2(5): 513-19.
3. US Department of Health and Human Services Preventing Tobacco. Use Among Young People: A Report of the Surgeon General. Centers for Disease Control and Prevention: USDHHS. Atlanta. GA; 1994.
4. De Vries, H., Dijkstra, M. & Kuhlman, P. Self-efficacy, the third factor besides attitudes and subjective norms as a predictor of behavioral intentions. *Health Educ Res* 1988; 3(2) :273-82.
5. Pentz, M. A. Directions for future research in drug abuse prevention. *Prev Med* 1994; 23(6): 646-52.
6. Flay, B. R., Hu, F.B., Siddiqui, O., & Day, L.E. Differential influence of parental smoking and friends' smoking on adolescent initiation and escalation of smoking. *J Health Soc Behav* 1994; 35(3): 248-65.
7. Jackson, C., Bee-Gates, D. J., & Henriksen, L. Authoritative parenting, child competencies, and initiation of cigarette smoking. *Health Educ Q* 1994; 21(2): 103-16.
8. Kandel, D. B., & Wu, P. The contributions of mothers and fathers to the intergenerational transmission of cigarette smoking in adolescence. *JRA* 1995; 5(2): 225-52.
9. Melodie, F., Laurie, C., & Clark, C.P. Determinants of Parental Attempts to Deter Their Children's Cigarette Smoking. *J Appl Dev Psychol* 1998; 19(3): 453-68.
10. Repetti, R. L., & Wood, J. Effects of daily stress at work on mothers' interactions with preschoolers. *J Fam Psychol* 1997; 11(1): 90-108.
11. Lian, Z., Weifeng, W., Qingfa, Z., & Erkki, V. Psychosocial predictors of smoking among secondary school students in Henan, China. *Health Educ Res* 2000; 15(4): 415-22.
12. Huver, R.M.E., Engels, R.C.M., & De Vries, H. Are anti-smoking parenting practices related to adolescent smoking cognitions and behavior. *Health Educ Res* 2006; 21(1): 66-77.
13. พจน์ พรหมจิตต์. บริบทของครอบครัวในการป้องกันการเสพยาเมทแอมเฟตามีนศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ. นครปฐม: ปริญญาโท ศศ.ด. (ประชากรศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2547.
14. Ma, G.X., Shive, S., Legos, p. & Tan, Y. Ethnic differences in adolescent smoking behaviors, sources of tobacco, knowledge and attitudes toward restriction policies. *Addict Behav* 2003; 28(2): 249-68.
15. Jackson, C. Initial and experimental stages of tobacco and alcohol use during late childhood: relation to peer, parent, and personal risk factors. *Addict Behav* 1997; 22(6): 685-98.
16. Henriksen, L. and Jackson, C. Anti-smoking socialization: relationship to parent and child smoking status. *Health Commun* 1998; 10(1): 87-101.